SURSELE TEORIEI FREUDIENE
DESPRE SEXUALITATEA INFANTILA

Teoria lui Freud nu este speculatie teoretica, ci se bazeaza pe o suma de fapte. O parte dintre ele sunt preexistente psihanalizei.

Abaterile de la obiectul sexual normal: inversiunea sexuala; pedofilie; zoofilie. Aceste abateri se considera expresia unei degenerescente organice. Freud constata ca aceste expresii patologice nu sunt rare. Ele sunt raspandite in cercuri largi ale populatiei. In inconstientul fiecarei persoane nevrozate exista in stare de latenta astfel de tendinte. Astfel de manifestari nu formeaza exceptia de la regula, ci sunt ca potentialitate insasi regula. Pe baza studiului abaterii obiectului sexual, Freud sustine ca pentru instinctul sexual nu obiectul este important, ci satisfacerea indiferent de obiect. Obiectul sexualitatii este contigent.

Ex: *cultura antichitatii chine si romane punea accent pe satisfacere si nu pe obiect. Cultura moderna (datorita crestinismului) schimba accentul de pe satisfacere pe obiect.*

Studiul abaterilor sexualitatii de la scopul considerat normal. Perversiunile erau considerate semne de degenerescenta organica. Combaterea caracter morbid (Freud: orice activitate sexuala normala contine elemente perverse si acestea se manifesta in mod natural la copil).

Perversiunea = situatia in care activitatea sexuala genitala caracteristica adultului este inlocuita complet de una din activitatile partiale caracteristice copilariei. Aceste activitati sunt inregistrate de psihanaliza in inconstientul nevroticilor.

Nevroza = negativul perversiunii (Freud). Existenta sexualitatii infantile este documentata de psihanaliza prin practica. Sexualitatea infantila se bazeaza pe colaborare: datele existente po + nevroza.

Psihanaliza ca studiu al omului este demers genetic (psihanaliza practica o arheologie a persoanei adulte si urmareste dezvoltarea de la inceputuri pana la maturitate).

Psihanaliza este o antropologie genetica. Deosebirea fata de psihologia genetica consta in faptul ca in timp ce psihologia lui Piaget se ocupa cu studiul structurii intelectuale, psihanaliza se ocupa de dimensiunea afectiva in spatele careia se afla viata instinctuala. Psihanaliza studiaza modul in care sunt sociolizate instinctele si devine posibila edificarea unei personalitati culturale pe baza unei instinctualitati animate.

Freud s-a ocupat de antogeneza si mai putin de filogeneza. Desi la Freud exista idei care au fost preluate de Jung – nu se acorda o importanta deosebita. Freud si-a bazat constructia pe ideea opozitiei dintre natura si cultura. Intre natura din om si cultura nu exista nici un fel de continuitate, iar dimensiunea culturala a personalitatii se constituie prin infrangerea dimensiunii naturale.

Jung considera ca exista continuitate natura si cultura. Arhetipurile sunt factori naturali care sunt generatori de cultura. Etologia (biologia comportamentului) a demonstrat ca exista in zestrea genetica instincte sociale.

Sublimare = psihanaliza se ocupa de socializarea instinctelor (cum se face trecerea de la natura la cultura). Trecerea se face prin reprimarea naturii,

adica majoritatea mijloacelor de aparare ale Eu-lui care reprima anumite dimensiuni ale naturaletii (refularea) sunt potential patogene. Exista un mijloc de aparare care nu este patogen: sublimarea. Sublimarea permite o prelucrare a ceea ce este instinctual in om si o utilizare constructiva a acestei instinctualitati in planul culturii. Sublimarea = mijloc de aparare al Eului prin intermediul caruia energia instinctului sexual poate fi utilizata pentru alte scopuri intelectuale, stiintifice, artistice. Aceasta capacitate de sublimare este specifica doar instinctului sexual uman, spre deosebire de instinctul alimentar care nu accepta amanari indelungate ale satisfacerii si mai ales nu accepta obiect de substitutie. Sexualitatea accepta atat amanarea indefinita satisfacerii cat si obiecte substitutive. Aceasta capacitate face posibila sublimarea. Sublimarea vizeaza in primul rand energia acelor tendinte ale sexualitatii care nu sunt acceptate cultural. Desi in cadrul sublimarii energia sexuala primeste alt scop, totusi acest fapt nu echivaleaza cu o diminuare a fortei acestei energii. Freud nu a vorbit despre sublimarea agresivitatii.

SEXUALITATEA INFANTILA SI ACTIVITATEA INTELECTUALA

Doua semnificatii:

- teoriile pe care copilul le dezvolta despre sexualitatea infantila sunt o dovada indirecta despre existenta sexualitatii infantile;
- aceasta activitate intelectuala a copilului legata de problemele sexuale ilustreaza importanta pe care o are sexualitatea pentru dezvoltarea capacitatii intelectuale.

Freud nu deduce activitatea intelectuala din instinctul sexual. El recunoaste ca activitatea intelectuala are in spate instinctul de dominatie asupra lumii dar admite ca anumite componente ale instinctului sexual alimenteaza si ele activitatea intelectuala. Principala componenta sexuala care impulsioneaza activitatea cognitiva este componenta voyeurista. Freud demonstreaza ca in prima copilarie preocuparile legate de sexualitate dau un impuls puternic dezvoltarii activitatii intelectuale ceea ce inseamna ca o blocare a curiozitatii sexuale din copilarie poate avea ca efect o blocare a activitatii intelectuale in genere.

Copilul pana la 6 ani se preocupa de deosebirea anatomica dintre sexe si intrebarea “de unde vin copiii?”. Aparitia unui nou copil aduce cu sine o amenintare a locului primului nascut in afectiunea parintilor. Aceste preocupari dau nastere unei activitati de “cercetare” care are ca rezultat elaborarea unor adevarate teorii despre sexualitate:

1. *O teorie referitoare la diferenta anatomica dintre sexe sustine ca toti oamenii au penis. Ex: Sfinxul este un personaj feminin cu atribute falice.*
2. *Alta teorie: cloacala = neaga deosebirea dintre anus si vagin. Consecinta: ideea ca copiii sunt nascuti prin anus; baietii pot avea copii. Aceasta teorie sustine ca ea se produce alimentar prin ingerarea unui anumit aliment. Aceasta credinta se reflecta in basme. Aceasta teorie se bazeaza pe anumite observatii dar si pe nivelul sau mental referitor la sexualitate. Copilul creste in burta mamei. Necunoasterea vaginului, necunoasterea actului sexual ca act de procreare.*
3. *Conceptia sadica asupra actului sexual – se bazeaza pe surprinderea actului sexual al parintilor sau adultilor, perceput ca act de violentare. Se*

mai bazeaza pe elemente sadice ale sexualitatii infantile care sunt proiectate si care fac din actul respectiv un act de agresiune distructiva.

4. *Conceptia se realizeaza prin sarut.*

CULTURA SI REPRESIUNE SEXUALA

Freud este unul dintre cei mai importanti critici ai culturii. Intre Freud si Nietzsche exista asemanari si deosebiri. Asemanarea: amandoi pun in discutie cultura datorita efectelor nefavorabile pe care le are in plan biologic sau psihologic. Nietzsche: lumea moderna datorita culturii este o lume care si-a pierdut vitalitatea. Freud: sublinia represiunile negative asupra sanatatii psihice. Deosebiri: consta in solutia pe care o vede fiecare. Nietzsche: solutia este un alt om, supraomul care trebuie sa recupereze vitalitatea pierduta prin cultura in timp ce Freud propune decat acceptarea pretului pe care cultura il impune omului. Freud esueaza in conformism considerand ca progresul cultural este asociat inevitabil cu represiunea instinctelor. Pierderile sunt pretul ce trebuie platit pentru existenta intr-o cultura avansata.

"Discomfort si cultura" – 1930 Freud examineaza cultura umana din perspectiva fericirii. Examenul culturii din perspectiva fericirii conduce la concluzia ca desi cultura e creata de om cu scopul de a-si crea fericirea, totusi rezultatele acestuia nu sunt cele scontate. Existenta omului in cultura presupune discomfort, tulburari, neliniste, revolta, toate surse de nefericire. Cea mai importanta disfunctie: nevroza.

Nevroza = boala de integrare sociala; socializarea instinctelor esueaza, expresia esecului = nevroza.

Transformarea omului din fiinta naturala in fiinta culturala este un proces care presupune trecerea de la principiul placerii care guverneaza viata fiintelor naturale la principiul realitatii care guverneaza viata omului cultural. Cand represiunea aplicata de cultura instinctelor este foarte mare atunci nevroza capata caracter de masa.

Nevroticul este persoana care ramane suspendata intre natura si cultura, care nu poate renunta nici la principiul placerii, dar care nu poate accepta nici principiul realitatii. Atunci cand nevroza este absenta cultura poate induce alte forme de disfunctii pentru ca adaptabilitatea omului la cultura nu este nelimitata. Cand nu produce nevroza, cultura produce nefericirea – forma pasiva de reactie la reprimarea naturii din om sau poate produce revolta.

Freud este critic al culturii sever, dar care spre deosebire de Nietzsche esueaza in conformism (desi evidentiaza disfunctiile psihice pe care le produce cultura, considera totusi ca aceste disfunctii sunt pretul pentru progresul cultural).

"Discomfort in cultura" – Freud nu numai ca condamna cultura din perspectiva fericirii, dar incearca sa explice modul in care cultura, construita initial pentru a asigura fericirea se intoarce impotriva acestui scop si produce nefericire si nevroza.

<u>Dupa Freud doua sunt fortele majore care l-au impins pe om pe calea culturii</u>:

- *Necesitatea de a se asocia si de a lupta, in aceasta forma, mai eficient impotriva naturii;*

- *Erosul – dragostea barbatului pentru femeie si a femeii pentru copil ceea ce a dus la constituirea familiei.*

Pe parcursul dezvoltarii istorice cele doua forte care au colaborat la construirea culturii au intrat in contradictie, munca in calitate de solutie pentru necesitate absolvind cea mai mare parte a energiei erotice. Intreg edificiul cultural se bazeaza pe sublimarea energiei libiduale astfel incat aceasta energie nu mai este disponibila pentru scopurile sale specifice. Sexualitatea umana ca una din sursele importante de fericire este compromisa si lasa impresia ca se numara printre acele functii vitale care se afla in involutie. Freud – " viata sexuala a omului civilizat face impresia unei functii care se afla in represie asa cum pare sa fie dantura noastra si parul cranian". Aceasta sacrificare a fericirii obtinute din surse sexuale se concretizeaza in transformarile psihice pe care cultura le impune principiului placerii:

- *La nivelul principiului placerii inregistram ca cerinta satisfactia imediata. Principiul realitatii – satisfacere amanata. Dorintele ce exprima necesitatile umane sunt insotite de o amanare.*
- *Principiul placerii – placere nelimitata; principiul realitatii – restrangerea placerii.*
- *Se inlocuieste bucuria din principiul placerii cu durerea produsa de munca in calitate de indeletnicire pentru tot timpul.*
- *Receptivitatea principiului placerii (ex: disponibilitatea de a admira un peisaj) este inlocuita prin productivitate.*
- *Lipsa refularii caracteristica pentru principiul placerii este inlocuita prin securitate psihica.*

Freud considera ca orice progres nou al culturii trebuie platit printr-o represiune a instinctelor.

Herbert Marcuse (ideolog al miscarii studentesti '60-'70, "Eros si civilizatie") – 1955 – carte ce a contribuit la "revolutia sexuala" (eliberarea sexualitatii). Dupa Marcuse conformismul lui Freud, incapacitatea sa de a vedea o solutie la problemele pe care le ridica cultura ar fi faptul ca gandirea sa e lipsita de perspectiva istorica. Datorita acestei lacune, Freud confunda o forma istorica a principiului realitatii cu principiul realitatii in general. Freud confunda principiul realitatii specific epocii moderne (principiul randamentului – Marcuse) cu principiul realitatii in general.

Particularitatile principiului randamentului pentru satisfacerea instinctuala:

- *Pemeria; saracia – ceea ce face ca necesitatile umane sa poata fi satisfacute cu mare economie de energie in cea mai mare parte luata din domeniul libidoului.*
- *Impartirea inechitabila a saraciei – din punct de vedere al instinctelor, munca ocupa aproape intreaga existenta umana, in planul familiei aceasta munca se asociaza cu familia monogama.*

In societatea de consum Marcuse inregistreaza fenomene noi care nu pot alimenta speranta ca ar fi posibil un nou principiu al realitatii, adica unul nerepresiv care sa nu mai impuna deturnarea energiei sexuale in munca. Aceste fenomene sunt doua:

- *O tendinta evidenta de inversare a raportului de forte intre tipul de munca si timpul liber. Pentru prima data se creaza posibilitatea ca timpul liber sa predomine asupra muncii.*

- *Patrunderea sexualitatii in domenii care pana nu de mult ii erau interzise (viata politica si cea economica sub raportul publicitatii; publicitatea politica si economica foloseste stimuli manifesti sau subliminali de ordin sexual).*

Cum putem gandi un principiu nerepresiv al realitatii, cu ce mijloace mentale putem gandi asemenea principiu, deoarece vechiul principiu ne-a fasonat gandirea dupa asemanarea sa?

Marcuse sustine ca solutia e oferita de conceptul “inconstient”. Doar in inconstient s-a pastrat amintirea satisfacerii neconditionate pe care rationalitatea o contesta. Doar inconstientul ne mai poate ajuta sa gandim posibilitatea unei satisfaceri nelimitate. Represia psihanalizei spre inconstient nu are doar valoare terapeutica la nivelul individului, ci are valoare terapeutica si la nivel social pentru ca ne ofera baza unei existente in care satisfacerea sa fie deplina cu ajutorul cuceririi tehnologiei. Spre deosebire de mijlocul simbolului randamentului (Prometeu) simbolurile noului principiu al realitatii vor fi Narcis si Orfeu. Imaginea lor este cea a bucuriei si implinirii, vocea lor este una care nu comanda, ci canta, gestul lor este cel care da si primeste, iar actul lor este pacea punand capat cuceririi. Aceste simboluri unesc omul cu natura, subiectului cu obiectul, pe om cu Dumnezeu.

Cea mai importanta schimbare pe care o semnaleaza inconstientul este transformarea sexualitatii in Eros. Sub un principiu nerepresiv al realitatii, sexualitatea nu se mai reduce la activitatea genitala (renuntarea la activitatea genitala si recuperarea surselor de placere pe care le presupune activitatea subgenitala, asa zis perversa).

Marcuse: “*exista in natura sexualitatii tendinta de a se autosublima, ceea ce inseamna ca sublimarea impusa din exterior va fi inlocuita de autosublimare, cultura nu va disparea. Ratiunea si sensibilitatea pot comunica. Arta e singurul domeniu care atesta ca ratiunea si sensibilitatea pot coexista, se pot uni armonios.*”